

MASOFAVIY TA'LIMNING O'QUV JARAYONINI TASHKIL ETISHDA TUTGAN O'RNI

Xasanova Dildora Raxmatovna

Navoiy viloyati Karmana tumani
30-umum ta'lim maktabi o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada hozirgi kunning eng dolzarb ta'lim shakllaridan biri bo'lgan masofaviy ta'lim fikr yuritiladi. Maqolada masofaviy ta'limning qulayliklari imkoniyatlari hozirda bunday ta'lim sohasi dunyoning yuqori darajada rivojlangan mamalakatlaridan kirib kelib bizni ham shu sohada yuqori ko'rsatgichlarga olib chiqishi to'grisida malumotlarni taqdim qilish va bu ta'lim sohasini rivojlantirish takliflarni amaldagi imkoniyatini ko'rsatishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: interfaol darslar, innovatsion texnologiyalar, zamonaviy metodika, pedagogik texnologiyalar, ta'lim sifati.

O'tmish, tariximiz solnomasida qoldirilgan buyuk ne'mat – dunyo xaritasida «O'zbekiston Respublikasi davlati»ning paydo bulishi va xalkimizning mustaqil diyorda tinch, erkin, osuda yashash, ijodiy mehnat bilan bandligi orqali boyitilmoqda.

Kadrlar tayyorlash milliy dasturidagi bosh g'oya ijtimoiy siyosiy hayotda ishtirok etuvchi sotsial jarayonlarga faol ta'sir ko'rsatishga qodir va o'z mamlakatining taqdiri uchun ma'sul bo'la oladigan va erkin fikrlaydigan shaxsni shakllantirishga qaratilgandir.

Bu g'oyani amalga oshirish masalasi tafakkurni shakllantirib, yosh avlodni erkin fikrlashga, o'rgatish zaruriyatini keltirib chiqaradi. Bu masalani hal qilinishi esa ko'p jixatdan ta'limda zamonaviy ta'lim uslublarini joriy qilinishi bilan uzviy bog'liqdir.

Har qanday sivilizatsiyalashgan mamlakat ijtimoiy rivojlanishining strategik maqsadi huquqiy davlatning to'laqonli ustuvorligi doirasida demokratik jamiyat qurishdir. Fuqarolarning jamiyatning barcha sohalarida samarali va mas'uliyatli ishtiroki muayyan bilim va amaliy ko'nikmalarni talab qiladi. Bunday ijtimoiy vazifalar ta'lim jarayonini tashkil etishga yangi talablarni belgilaydi, uning asosiy vazifasi yoshlarni umuminsoniy qadriyatlar va e'tiqodlarga ega bo'lgan jamiyatning intellektual, ijodiy kuchi sifatida tarbiyalashdan iborat. Birinchidan, bu zarur qobiliyat va tegishli bilimlarga ega bo'lganlarning barchasi uchun ta'lim va kasbiy tayyorgarlikdan foydalanishni ta'minlash bilan bog'liq.

Zamonaviy ta'lim strategiyalari tobora ko'proq axborot texnologiyalarini yaxshi biladigan, ammo umumiy gumanitar madaniyatga ega bo'lmagan texnokrat mutaxassisini tayyorlashga qaratilgan. Va bu eng jiddiy sivilizatsiya oqibatlari bilan to'la. Zero, texnologik taraqqiyot axloqiy, ma'naviy va madaniy regressiyaga aylanishi mumkinligi ma'lum.

Ta'limda ratsionalizm paradigmasi ustunlik qilmasligi kerak, bu davat o'quvchilarga ma'lum darajadagi malakali mutaxassis bilan uchrashishga imkon beradigan turli fanlar bo'yicha bilimlar berilishidan kelib chiqadi. Ta'lim insonni nafaqat mehnat bozorida izlanuvchan mutaxassis, balki jamiyatning madaniy qadriyatlarini tashuvchisi sifatida tayyorlashga qaratilgan bo'lishi kerak.

Gumanitar yondashuv, aksincha, hamma narsada, shu jumladan, birinchi navbatda, ijtimoiy-madaniy, ma'rifiy va ma'rifiy tadbirlarda o'ziga xoslik, betakrorlik va betakrorlikni saqlashga yordam beradi. Shuning uchun biz insonparvarlik, ma'naviy, axloqiy va qadriyatga yo'naltirilgan shaxsni shakllantirish ilg'or asosiy xarakterga ega bo'lishi kerak, deb hisoblaydigan olimlar, o'qituvchilar va ta'lim tashkilotchilarining fikriga qo'shilamiz. Faqatgina bunday yondashuv bizni sivilizatsiyalashgan qaramlikdan, qaerda namoyon bo'lmasin: siyosatda, iqtisodiyotda, xalqaro munosabatlarda, ekologiyada va ommaviy madaniyatning hukmronligidan qutqarishi mumkin.

Loyihalashtirilgan texnik tizimlarning sifati va ularning samaradorligi asosan odamlarning shaxsiy xususiyatlari bilan belgilanadi, chunki aynan odamlar o'z faoliyatining o'lchovini, keskinlik darajasini, bajarilgan ishning muvaffaqiyatini baholashni hisobga oladilar. ularning faoliyatining ma'nosini sub'ektiv tushunishga asoslangan.

Turli mehnat tizimlaridagi psixologik va pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kasbiy o'zini o'zi takomillashtirish har doim mutaxassisning ma'lum bir ijtimoiy muhit bilan ongli o'zaro ta'siri natijasidir, bu davrda u kasbiy faoliyatda va hayotda muvaffaqiyat keltiradigan bunday shaxsiy fazilatlarni rivojlantirish zarurligini tushunadi.umuman. Binobarin, o'z - o'zini takomillashtirish shaxsiy-va ijtimoiy hodisadir. Mutaxassislarning kasbiy o'zini o'zi takomillashtirish manbalari ijtimoiy muhitda joylashgan.

Zamonaviy ta'lim uslublari deganda biz o'quv ishlarini tashkil qilish va o'tkazishning shunday uslublarni nazarda tutamizki, ular bilimni tez, oson va yaxshiroq egallashga yordam beradi, talabalarni loqayd ob'ekt holatidan chiqarib, o'quv jarayonining faol ishtirokchilariga aylantiradi.

Hozirgi kunda zamonaviy ta'lim uslublariidan biri bu "Yangi pedagogik texnologiya" bo'lib, bu pedagogik texnologiyaning ta'siri jarayonida o'qituvchi va

o'quvchi faolligi oshadi, o'quvchida mustaqil bilim olish extiyoji shakllanadi. Yangi pedagogik texnologiya o'quv jarayonida, fan va texnikaning ilg'or yutuqlarini talabalarga yetkazish maqsadida, ishlab chiqarish korxonalaridan videotasmalarga tushurib keltirilgan ishlab chiqarish jarayonlariga oid lavhalardan, kompyuter va axborotlar texnologiyalari asosida tayyorlangan ma'ruza va amaliyot darslarining elektron versiyalaridan, plakatlardan, tarqatma materiallardan va x.k. manbaalardan foydalanishni nazarda tutadi.

Yangi pedagogik texnologiyada darslar interfaol usullardan foydalangan xolda tashkil etiladi. Aqliy xujum, o'yinlar, muammoli vaziyatlar, baxs-munozara, tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga oid klaster va sinkveyn kabi usullari shular jumlasidandir.

Oliy ta'lim sohasidagi o'qitish usullari zamonaviy axborot vositalari bilan boyitilishi bilan ta'lim sifati, uning darajasi yanada ortishiga olib keladi. Bu borada masofaviy o'qitish usuli o'qituvchi (pedagog) va o'quvchi-talabalar uchun ham qator qulayliklarga egaligi bilan alohida ahamiyatga egadir. Internet, multimediya kabi texnologik usullar o'quvchi-talabalar uchun zarur bo'lgan o'quv materiallari, qo'llanmalar asosida kompyuter dasturlarini ishlab chiqish vazifasini qo'ymoqda. Zero, masofaviy o'qitish har qanday sohada ham jahon ta'lim markazlarining uslubiy adabiyotlari, zamonaviy hamda so'nggi axborotlarni olish va ulardan oqilona foydalanish imkoniyatlarini beradi.

Masofaviy o'qitish-yangi va ancha progressiv bo'lgan o'qitish shaklidir. Masofaviy o'qitish usuli mutaxassis o'qituvchi(pedagog)larning oldiga yangidan-yangi dolzarb vazifalarni qo'ymoqda. Chunki o'quv materiallarining muntazam to'ldirib borilishi, ta'lim beruvchilarning ijodiy yondashuvi hamda yangiliklar bilan o'z malakasini oshirishlari va bu ko'rsatkichlarni jahon ilmi yutuqlari bilan muvofiqlashtirib borishlari talab etilmoqda. Bu o'qitish usuli ta'lim talabiga asosan o'quvchi-talabaning o'z ustida ishlashini, ko'proq bilim olishga intilishini, kompyuter bilan mustaqil ishlashi va olgan bilimlaridan ijodiy foydalanishini ta'minlaydi, hamda olingan bilimlar maxsus o'quv-uslubiy nashrlar, testlar bilan tekshirilib, to'ldirilib, boyitib boriladi.

Masofaviy o'qitish usuli an'anaviy ta'lim shakllaridan farq qiladi. U o'quvchi-talabalarni o'ziga qulay vaqtda, joyda va sharoitda o'qitish imkonini beradi. O'qitish jarayonida o'quvchi-talabalarga ilmiy axborot va ma'lumotlar bo'yicha markazlashgan tarmoq orqali o'zaro axborot almashinuvi imkonini yaratadi. O'quv maydonlari, texnik va transport vositalaridan samarali foydalanish, ma'lumotlarni yig'ib bir tizimga solingan holda ifodalab berilishi va mutaxassislarni qayta tayyorlashda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, masofaviy ta'lim fuqarolarning ijtimoiy va kasbiy faolliklarini oshirishga olib keladi. Bu esa oliy ta'lim tizimida yig'ilgan ilmiy yutuqlar, mutaxassis xodimlar va ularning ishtirokida yurtimizning iqtisodiy salohiyatini mustahkamlashdek ustuvor rejalarni amalga oshirishni ta'minlaydi.

Hozirgi vaqtda qilish yoki qilmaslik – bu masofaviy ta'lim orqali ta'lim olishni o'ylayotgan ko'pchilik talabalarni qiynaydigan savol. O'tgan yillar davomida turli shakllarda masofaviy ta'lim-ochiq universitetlarning masofaviy o'qitish dasturlari, onlayn dasturlar va boshqalar kunduzgi va talabalar shaharchasida joylashgan darslarga qatnasha olmaydigan talabalarning ta'lim intilishlarini ro'yobga chiqarishga yordam berdi.

O'quvchilar ko'pincha masofaviy o'qitish orqali oliy ma'lumotni tanlashdan qo'rqishadi, chunki ular ushbu ta'lim usulining ijobiy va salbiy tomonlari to'g'risida aniqlik etishmaydi. Ushbu rejimga o'tishni xohlaysizmi yoki yo'qligini hal qilishdan oldin masofaviy ta'lim orqali diplom olishning afzalliklari va kamchiliklarini tushunish yaxshidir.

Masofaviy ta'lim har bir talaba uchun eng yaxshi tanlov bo'lmasligi mumkinligini tushunishingiz kerak, ammo uning afzalliklari va kamchiliklarini tushunish masofaviy o'qitish sizga mos keladimi yoki yo'qligini hal qilishga yordam beradi.

Masofaviy ta'limda o'qish o'quvchilarga quyidagi yutuqlarni beradi:

1. Siz o'qish bilan parallel ravishda ish qidirishingiz mumkin: masofaviy ta'limni tanlagan talabalarning asosiy qismi o'z ishlaridan voz kechishni istamaydigan, lekin bitirishni ham xohlaydiganlardir. Masofaviy ta'lim bunday talabalar uchun baraka bo'ladi. Siz dam olish kunlari ishdan qaytganingizda yoki hatto yarim tunda o'qish bilan band bo'lishingiz mumkin.

2. Siz pulni tejashingiz mumkin: har qanday dastur uchun masofaviy ta'lim darajasidan (onlayn yoki boshqa) oddiy kunduzgi darajasidagi to'lovga qaraganda ancha arzonroq bo'lishi mumkin. Iqtisodiy jihatdan foydali variantlarni izlayotgan o'quvchilar masofaviy o'qitish dasturiga borishlari mumkin.

3. Siz vaqtni tejsaysiz: ta'lim dargohiga borish va qaytishda behuda vaqt yo'q, avtobus yoki poezdni kutish uchun behuda vaqt yo'q. Masofaviy o'qitish dasturida sizning sinfingiz yotoqxonangizda joylashgan-stolingizdagi o'quv material yoki kompyuteringizdagi elektron material bo'ladi.

4. Siz o'zingizning xohishingiz bilan o'rganishingiz mumkin: sinf ta'limiga qaytish istiqboli ko'pchiligimiz uchun qo'rqitishi mumkin. Savol berish yoki sinfda

kontseptsiyani tushuna olmasligingizni aniqlash ko‘plab o‘quvchilar uchun juda noqulay bo‘lishi mumkin. Masofaviy ta‘lim bu yerda sizga yordam beradi!

Masofaviy ta‘limda o‘qish o‘quvchilarga quyidagi kamchiliklarni beradi:

1. Chalg‘itish ehtimoli yuqori: yuzma-yuz muloqot qilish uchun imkoniyat yo‘q va kutilayotgan topshiriqlar haqida doimiy eslatmalar bilan yordam beradigan sinfdoshlar yo‘q, chalg‘itish va muddatlarni kuzatib borish ehtimoli yuqori. Masofaviy ta‘limni muvaffaqiyatli yakunlamoqchi bo‘lsangiz, o‘zingizni g‘ayratli va diqqatli tutishingiz kerak. Agar siz kechiktirishga moyil bo‘lsangiz va muddatlarga rioya qila olmasangiz, masofaviy ta‘lim yaxshi na‘tija bermasligi mumkin.

2. Yashirin xarajatlar: masofaviy ta‘lim dasturining narxi odatda oddiy dasturga qaraganda arzonroq bo‘lsa-da, yashirin xarajatlar bo‘lishi mumkin. Misol uchun, agar sizning masofaviy o‘qitish kursingiz onlayn tarzda taklif qilinsa, siz kompyuterni o‘rnatish va ishonchli Internet aloqasini olish kabi dastlabki xarajatlarni talab qilishingiz mumkin. Printer, veb-kamera va boshqalar kabi qo‘shimcha manbalarni sotib olishingiz kerak bo‘lishi mumkin. Texnik xizmat ko‘rsatish va elektr energiyasi xarajatlari kabi ba‘zi xarajatlar takrorlanishi mumkin.

3. Murakkab texnologiya: texnologiyaga haddan tashqari bog‘liqlik masofaviy o‘qitish rejimida katta kamchilik bo‘lishi mumkin, ayniqsa o‘rganish onlayn muhitda amalga oshirilganda. Har qanday noto‘g‘ri ishlaydigan dasturiy ta‘minot yoki apparat doimiy sinfni to‘xtatib qo‘yishi va o‘quv jarayonini to‘xtatishi mumkin. Xuddi shunday, agar talaba o‘quvchi va texnologiyani yaxshi bilmasa, uning o‘rganish natijasi past bo‘lishi mumkin.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. Kuvandik S., Bakhodir M., Sanat S. Investigation Of Changes In The Concentration Of Metals In The Process Of Bacterial Oxidation Of Flotation Concentrate //Journal of Contemporary Issues in Business and Government Vol. – 2021. – T. 27. – №. 1.

2. Хасанов А. С., Вохидов Б. Р., Арипов А. Р., Асроров А. А., Пирназаров Ф. Г., Шарипов С. Ш., Немененок Б. М. Исследование повышения степени извлечения аффинированного палладиевого порошка из сбросовых растворов // Литьё и металлургия. 2020. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/issledovanie-povysheniya-stepeni-izvlecheniya-affinirovannogo-palladievogo-poroshka-iz-sbrosovyh-rastvorov> (дата обращения: 13.01.2023).

3. Санакулов К. С. и др. Исследование изменения концентрации ионов металлов в бактериальном окислении флотоконцентрата в жидкой фазе //Горный вестник Узбекистана.-Навои. – 2020. – №. 4. – С. 24-28.

4. Шарипов С. Ш. У., Мухиддинов Б. Ф. Бактериальное выщелачивание сульфидных флотоконцентратов //Universum: технические науки. – 2020. – №. 12-4 (81). – С. 97-100.

5. Шарипов, С. Ш. Исследование разных видов реагентов при нейтрализации кислых стоков биоокисления / С. Ш. Шарипов, Б. Ф. Мухиддинов // Химическая технология и техника : материалы 86-й научно-технической конференции профессорско-преподавательского состава, научных сотрудников и аспирантов, Минск, 31 января - 12 февраля 2022 г. - Минск : БГТУ, 2022. – С. 290-292. <https://elib.belstu.by/handle/123456789/47689>

6. Sharipov S.Sh. Investigation of physical and chemical features of the oxidation of gold-containing flotation concentrates [Text] : автореф. дис. ... доктора философии по техн. наукам: 04.00.14 / Sharipov Sanat Shuhrat ogli; NSMI. - Navoi., 2021. – р. 42.

7. Мухиддинов, Б. Ф., Вапоев, Х. М., Жураев, Ш. Т., Тураев, Ф. Э., & Шарипов, С. Ш. (2021). Разработка катализаторов для получения серной кислоты на основе пяти окиси ванадия.

8. Мухиддинов Б. Ф., Шарипов С. Ш. Воздействие микроорганизмов на образование анионов в процессе окисления. – 2021.

9. Шарипов С. Ш. и др. Исследование минералогического состава исходной руды в процессе биоокисления //Эколого-экономические и технологические аспекты устойчивого развития Республики Беларусь и Российской Федерации. – 2021. – С. 148-151.

10. Ахтамов Дилшод Тулкинович, Мухиддинов Баходир Фахриддинович, Махсумов Абдулхамид Гафурович, Шарипов Санъат Шухрат Угли Исследование структуры производных арилпропаргильных эфиров с диалкиламинами ямр и ик-спектроскопическими методами // Universum: химия и биология. 2022. №11-2 (101). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/issledovanie-struktury-proizvodnyh-arilpropargilovyh-efirov-s-dialkilaminami-yamr-i-ik-spektroskopicheskimi-metodami> (дата обращения: 13.01.2023).

11. Санакулов, К. С., Мухиддинов, Б. Ф., Шарипов, С. Ш., & Вапоев, Х. М. (2021). Исследование образования анионов в процессе бактериального окисления флотоконцентрата. Горный вестник Узбекистана.-Навои, (1), 93-97.

12. Мухиддинов, Б. Ф., Санакулов, К., Шарипов, С. Ш., & Алиев, Т. Б. (2020). Термодинамические и минералогические характеристики образования серной кислоты в процессе бактериального окисления флотоконцентрата. Горный вестник Узбекистана, (3-2020), 105-108.

13. S.Sharipov (2020) Formation of amino acids in the process of bacterial oxidation of flotation concentrate and their effect on the extraction of precious metals. journal Reports of the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan.-Tashkent, (5), 48-54.

14. Шарипов С. Ш., Шодикулов Ж. М. Роль микроорганизмов при бактериальном выщелачивании золотосодержащих сульфидных руд //Российская наука в современном мире. – 2019. – С. 122-123.

15. Жалилов А. Х., Шарипов С. Ш. Исследование новых видов катализаторов для синтеза ацетона //Вестник науки. – 2020. – Т. 2. – №. 10 (31). – С. 72-77.

16. Шарипов С. Ш., Эгамбердиев Э. Э. и др. Анализ морфологической структуры углерода в составе сульфидных руд //Научные достижения и открытия 2019. – 2019. – С. 26-31.